

6 TIPS VOOR TALENSENSIBILISERING IN DE KLAS

1 LAAT LEERLINGEN
AAN ELKAAR
IETS
UITLEGGEN IN
HUN THUISTAAL

2 **NODIG OUDERS UIT**
EN BETREK
HEN BIJ
KLASACTIVITEITEN IN
HUN THUISTAAL

3 **TOON**
ALS LEERKRACHT JE
EIGEN ENTHOUSIASME
EN INTERESSE IN
MEERTALIGHEID

4 GA
TALENSENSIBILISEREND
AAN DE SLAG MET
SPONTANE MOMENTEN

5 **MAAK**
TAALDIVERSITEIT
IN JE KLAS
ZICHTBAAR

6 **ACTIVEER VIA DE THUISTAAL DE**
VOORKENNIS
VAN DE LEERLINGEN

Deze brochure hoort bij de poster '6 tips voor talensensibilisering in de klas'. In deel 1 vind je meer info over wat talensensibilisering inhoudt en waarom het belangrijk is. In deel 2 vind je de zes tips van de poster terug met wat meer toelichting. Hierbij wordt per tip uitgelegd waarom je de tip best kan toepassen met wat extra duiding.

HET BEGRIP TALENSENSIBILISERING

Wat is talensensibilisering?

“Talensensibilisering is een manier om leerlingen en leraren op een positieve wijze in contact te brengen met taaldiversiteit” (Frijns, Mulder, & Visser, 2014, p. 5).

Talensensibilisering heeft drie doelen:

1. Leerlingen ontwikkelen een open attitude ten aanzien van talige diversiteit wat leidt tot meer interesse in andere talen en culturen.
2. Leerlingen leren meer over de talen en taalvariëteiten wat hen meer inzicht in verschillende talige identiteiten en een meer open blik naar de maatschappij geeft. Het helpt bovendien ook om de meerwaarde van meertalige achtergronden te leren inzien.
3. Leerlingen krijgen meer inzicht in verschillende talen (ook de thuistaal) en het functioneren ervan.

Waarom is talensensibilisering belangrijk?

Kinderen hebben een sterke culturele en emotionele band met hun thuistaal. Door aan leerlingen te vragen om hun thuistaal niet te spreken op school, vraag je aan hen om een deel van hun identiteit achter te laten en bijgevolg dus ook hun culturele en emotionele band met de thuistaal.

Het verbieden van de thuistaal kan een negatieve invloed hebben op het taalverwerfingsmechanisme. De groei van een kind kan stagneren bij het verbieden van de thuistaal op school omdat het mogelijk is dat de persoonlijke en conceptuele basis die een kind nodig heeft om te leren niet ten volle tot ontwikkeling kan komen. Er is ook een kans dat een kind het communiceren in zijn thuistaal verliest bij de start van zijn of haar schoolcarrière.

Talensensibilisering kan bijdragen aan een positief leef- en leerklimaat in de klas.

Op deze manier zorg je er dus voor dat leerlingen zich thuis voelen in je klas. Dit kan helpen bij het leerproces.

Talensensibilisering kan helpen om bepaalde stereotypen uit de weg te gaan.

Leerlingen krijgen meer inzicht in hun omgeving en in de maatschappij wat betreft talige en culturele diversiteit.

DE 6 TIPS MET EXTRA TOELICHTING VIND JE TERUG OP DE VOLGENDE PAGINA'S.

1

Laat leerlingen aan elkaar iets uitleggen in de thuistaal

WAAROM?

Bij functioneel meertalig leren laat je de leerlingen de thuistaal inzetten om het leren te vergemakkelijken. De thuistaal kan dus gebruikt worden als een brug om zaken te leren in het Nederlands. Het toelaten van de thuistaal in klascontext heeft een positieve invloed op pedagogische, relationele en socio-emotionele doelen. Daarnaast heeft het ook een positieve invloed op het zelfvertrouwen van de helpende leerlingen.

Bovendien maakt de thuistaal een belangrijk deel uit van de (meertalige) identiteit van een kind. Als je aan een leerling vraagt om zijn/haar thuistaal niet te spreken, vraag je eigenlijk om een deel van zijn/haar identiteit achter te laten.

Tot slot toont onderzoek aan dat de taal die het meest gesproken wordt in de klas blijft overheersen in de klascontext, zelfs al krijgt men een opdracht in een taal die minder vaak gesproken wordt.

HOE TOEPASSEN?

- Laat de thuistaal toe in de klas en op de speelplaats.
- Laat leerlingen elkaar helpen in de thuistaal bij onduidelijkheid. Je kan de thuistaal dus inzetten om woorden te verduidelijken en vertalingen te geven. Ook kan de thuistaal ingezet worden om opdrachten of taken wat meer toe te lichten.
- Laat leerlingen hun thuistaal gebruiken bij emotionele momenten. Vraag hierbij eventueel hulp aan een andere leerling op school die dezelfde thuistaal spreekt om te vertalen.
- !! Heb aandacht voor een veilig klasklimaat en heldere afspraken in verband met de thuistaal. Door duidelijke afspraken met visualisatie over het spreken van de thuistaal te maken, zullen er minder verwarringen in de klasgroep ontstaan. Ook kan dit eventuele remmingen wegnemen.

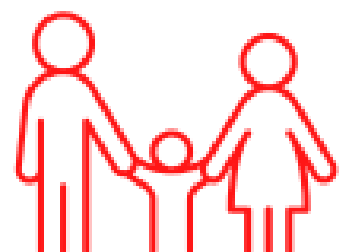
2 Nodig ouders uit en betrek hen bij klasactiviteiten in hun thuistaal

WAAROM?

Ouders kennen hun cultuur en hun thuistaal goed. Bovendien hebben zij ook meer specifieke woordenschat over bepaalde onderwerpen. Ouders betrekken bij klasactiviteiten zorgt voor interessante gesprekken over de meerwaarde van meertaligheid en geeft erkenning aan de identiteit van de leerlingen. Leerlingen zullen ook meer betrokken en losser zijn. Dit zorgt bovendien voor een vlottere communicatie tussen ouders en leerkracht. Op deze manier geef je ook erkenning aan de identiteit en expertise van de ouders.

HOE TOEPASSEN?

- Nodig ouders uit om voor te lezen in de thuistaal of om samen meertalig voor te lezen. Zo kan je samen een verhaal voorlezen in twee talen. De ouder leest het verhaal in de thuistaal en de leerkracht leest het verhaal in het Nederlands. Dit kan leiden tot interessante gesprekken over de meerwaarde van meertaligheid.
- Betrek hen bij de woordenschat die leeft binnen je klsthema door bijvoorbeeld een boek met themawoorden te voorzien waarin ouders vrijwillig woorden in de verschillende thuistalen kunnen opschrijven.
- Laat leerlingen eens een schrijfoefening doen in de thuistaal waarbij ouders een helpende rol kunnen aannemen. Dit kan een bevestigende invloed hebben op de identiteit van je leerlingen.
- Laat ouders in de klas verhalen delen over hun leven en cultuur.

3

Toon als leerkracht je eigen enthousiasme en interesse in meertaligheid

WAAROM?

Door een positief beeld te hebben naar meertaligheid toe, zet je als leerkracht in op het verhogen van het welbevinden. Dit heeft bijgevolg een positieve invloed op de motivatie van de leerlingen. Ook zouden de leerlingen zich meer aanvaard voelen.

HOE TOEPASSEN?

- Benader de thuishalen op een positieve manier en bestraf het spreken ervan niet.
- Laat leerlingen een liedje zingen in de thuistaal. Zo kan je er bijvoorbeeld voor kiezen om bij een verjaardag het verjaardagslied aan te bieden in de thuistaal (met behulp van media of je kan vragen aan leerlingen om het lied zelf te zingen indien ze het kennen in de thuistaal).
- Laat leerlingen de thuistaal hanteren bij vaste momenten zoals het ochtendritueel. Denk hierbij aan het tellen, de dagen van de week, het weer van de dag ...
- Neem je eigen ervaringen met andere talen mee naar de klas. Een concreet voorbeeld: je hebt een mand vol Italiaanse streekproducten cadeau gekregen. De uitleg op de verpakkingen is enkel in het Italiaans en je zou graag willen weten wat het betekent. Neem het mee naar de klas en bespreek dit met je leerlingen.

4

Ga talensensibiliserend aan de slag met spontane momenten

WAAROM?

Als leerkracht kan je aan de slag met talensensibilisering door te werken met concreet lesmateriaal, maar je kan ook werken met spontane momenten die zich voordoen in de klas. Bij spontane momenten is er geen (of weinig) nood aan voorbereiding.

HOE TOEPASSEN?

- Ga veel in interactie met je leerlingen. Dit zorgt vanzelf voor spontane momenten. Je zult merken dat leerlingen regelmatig vragen hebben over zaken die ze waarnemen in de klas, hun cursussen en/of tijdens klasgesprekken. Sta stil bij deze momenten.
- Ga in op de verschillen en gelijkenissen die leerlingen opmerken tussen talen. Dit heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van de metalinguïstische inzichten van je leerlingen én kan ook een positieve invloed hebben op het ontwikkelen van het Nederlands.
- Vertrek vanuit een meertalige taak. Dit kan tot heel wat interessante en spontane momenten leiden om aan talensensibilisering te doen:
 - Interesse in de verschillende talen
 - Inzicht in sterktes en zwaktes van leerlingen in hun moedertaal
 - Trots zijn op de eigen taalcompetenties
 - ...

5

Maak taaldiversiteit in je klas zichtbaar

WAAROM?

Door de taaldiversiteit zichtbaar te maken in de klas, zal je ook de spontane interactie tussen jouw en de leerlingen bevorderen. Op deze manier geef je de boodschap dat de thuistaal wel degelijk een plaats heeft op de school en in jouw klas.

HOE TOEPASSEN?

- Maak gebruik van een meertalige hoek waarin je elke week een andere taal (en cultuur) in de verf zet. Dit kan met behulp van meertalige voorleesboeken, teksten en media in de gekozen taal, voorwerpen (of foto's ervan) specifiek voor deze cultuur ...
- Maak gebruik van talenportretten. Bij een talenportret maak je gebruik van een blad waarop het lichaam van een mannetje getekend staat. Hierbij vraag je vervolgens aan de leerlingen om de verschillende talen die aanwezig zijn in hun leven aan te duiden op het lichaam van het mannetje. Zij kiezen voor elke taal een betekenisvolle kleur. Waar voelen zij de verschillende talen? Laat hen dit kleuren. Je kan dit vervolgens bespreken met je leerlingen. Dit kan individueel, in kleine groepjes of in de volledige klasgroep. Meer info is te vinden op: http://3mproject.nl/toolbox/lesmateriaal/45_LES_7-12_T_Taalportret.pdf of <https://drentsenduitsinhetonderwijs.files.wordpress.com/2018/07/boekje-taalportret-255bsusanna-hettinga255d.pdf>
- Maak gebruik van talenpaspoorten. Bij talenpaspoorten wordt er aan leerlingen gevraagd met welke talen zij in contact staan. Zij moeten daarna meer info geven over het gebruik van de taal, de functie van deze taal (voor hen), in welke taal zij het sterkst (en zwakst) zijn en waar hun voorkeur van taalkeuze ligt bij het lezen, spreken, schrijven en luisteren. Meer info is te vinden op: <https://www.brusselvoltaal.be/2-wie-zijn-mijn-leerlingen/talenprofiel-van-leerlingen>
- Werk met een familiemuur. Bij een familiemuur vraag je aan ouders en leerlingen foto's mee te nemen om deze vervolgens op te hangen in de klas. Op deze manier wordt de meertalige identiteit van je leerlingen in de verf gezet.
- Werk met een meertalige verjaardagskoffer. Zo kan je bijvoorbeeld werken met een schrift waarin ouders en hun kind delen hoe de verjaardag thuis gevierd werd (met behulp van foto's of tekst). Zo kan je meer te weten komen over bepaalde gewoontes en deze met de groep bespreken.
- Geef een aantal voorwerpen in je klas labels in verschillende talen. Je kan hierbij de hulp inroepen van je leerlingen om de Nederlandse woorden te vertalen naar de doeltaal.
- Maak gebruik van meertalige (voorlees)boeken en digitaal materiaal. Deze kan je zelf aankopen of terugvinden in de bibliotheek. Meer info is te vinden op: <https://omundo.be/> of <https://nik-nak.eu/>

6

Activeer via de thuistaal de voorkennis van de leerlingen

WAAROM?

Zoals bij tip 1 reeds werd aangegeven heeft het gebruik van de thuistaal in klascontext ook een pedagogische waarde. De thuistaal kan gebruikt worden om voorkennis bij leerlingen te activeren. Dit kan namelijk een positieve invloed hebben op het leerproces.

HOE TOEPASSEN?

- Laat leerlingen op voorhand nadenken over onderwerpen in de thuistaal. Wanneer er meerdere leerlingen in de klas dezelfde taal spreken, kan je hen samen zetten om actief na te denken over bepaalde lesonderwerpen.
- Bied, indien mogelijk, een deel van het materiaal eerst aan in de thuistaal.
- Laat leerlingen voorlezen uit een boek in twee talen dat aansluit bij je thema. Eén leerling leest voor in de thuistaal en een andere leest hetzelfde verhaal voor in het Nederlands.

MEER INFO?

Websites

Handleiding talensensibilisering kleuter- en lager onderwijs:

https://diversiteitenleren.be/content/4-materiaal/3-materialen/10-talensensibilisering/handleiding_talensensibilisering.pdf

Brochure voor taalondersteuning bij ex-OKAN-leerlingen:

<https://www.vives.be/sites/default/files/projecten/Onderzoek%20documenten/didactische-tool-voor-leerkrachten.pdf>

Meer informatie over diversiteit: www.diversiteitinactie.be

Meer informatie over een open taalbeleid: <https://metrotaal.be/index.php>

Materiaal voor talensensibilisering: <https://meertaligheid.be/materiaal?thema=talensensibilisering>
en <https://www.klascement.net/talen/>

Literatuur

Is die taal van ver of van hier? Wegwijs in talensensibilisering van kleuters tot adolescenten - Mieke Devlieger, Carolien Frijns, Sven Sierens en Koen Van Gorp.

Meertaligheid: een troef! – Sarah Gielen en Ayşe Işçi.

Talen op een kier. Talensensibilisering voor het basisonderwijs – Sofie Jonckheere, Hadewijch De Donker en Hilde De Smedt.

BRONNEN

- Bücking, L., & Visser, S. (2006). *Meer talen, beter communiceren. Een onderzoek naar informatieverbreiding over meertaligheid*. Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie Rijksuniversiteit Groningen. Geraadpleegd op 10 april 2022, van <https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/2877816/Meertalenbetercommuniceren.pdf>
- Cummins, J. (2001). Bilingual children's mother tongue: Why it is important for education?. *Sprogforum*, 7 (19), 15-20.
- Cummins, J., Bismilla, V., Chow, P., Cohen, S., Giampapa, F., Cohen S., Leoni, L., Sandhu, P., & Sastri, . (2005). Affirming Identity in Multilingual Classrooms. *Educational leadership*, 63(1), 38-43.
- De Graaf, A., Delarue, S., & De Coninck, K. (2019). *Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied*. Meertalig.nl, Meertaligheid.be, & Nederlandse Taalunie. Geraadpleegd op 20 mei 2022, van <https://www.taalsector.be/cms/meertaligheid/4276-kennisdossier-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs>
- De Houwer, A. (2021). *Bilingual Development in Childhood*. Cambridge University Press.
- Devlieger, M., Frijns, C., Sierens, S., & Van Gorp, K. (2012). *Is die taal van ver of van hier? Wegwijs in talensensibilisering van kleuters tot adolescenten*. Acco Leuven/Den Haag.
- Frijns, C., Mulder, S., & Visser, S. (2014). Ont-armen of omarmen? Over onze omgang met (meer) taal op school. *MeerTaal*, 3(1), 4-9.
- Gielen, S., & Isçi, A. (2015). *Meertaligheid: een troef!* (eerste druk). Pelckmans Uitgeverij nv.
- Gielen, S., Padmos, T., Philips, I., & Truys, I. (2012). *Talensensibilisering in het kleuter- en lager onderwijs. Tips voor de klas- en schoolpraktijk*. Leuven/Gent: KU Leuven / UGent
- Iedereen leest. (2014). *OMUNDO een kleine wereldbibliotheek* [Website]. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van <https://omundo.be/>
- Jonckheere, S., De Doncker, J., & De Smedt, H. (2009). *Talen op een kier. Talensensibilisering voor het basisonderwijs* (eerste editie). Plantyn.
- Jordens, K., Van den Branden, K. & Van Gorp, K. (2016). Multilingual islands in a monolingual sea: Language choice patterns during group work. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(8), 943-955. DOI: 10.1080/13670050.2016.1220488
- McClain, J. B., & Schrodt, K. (2021). Making Space for Multilingualism: using translanguaging pedagogies to disrupt monolingual language ideologies within a culturally responsive kindergarten curriculum. *The reading teacher*, 75 (3), 385-388. DOI: 10.1002/trtr.2050
- NHL Stenden Hogeschool. (2018). *Taalportret* [Brochure]. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van <https://drentsenduitsinhetonderwijs.files.wordpress.com/2018/07/boekje-taalportret-255bsusanna-hettinga255d.pdf>
- NHL Stenden Hogeschool. (z.j.). *Taalportretten* [Brochure]. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van http://3mproject.nl/toolbox/lesmateriaal/45_LES_7-12_T_Taalportret.pdf
- Onderwijscentrum Brussel. (2022). *Talenprofiel van leerlingen*. Op *Brussel vol taal* [Website]. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van <https://www.brusselvoltaal.be/2-wie-zijn-mijn-leerlingen/talenprofiel-van-leerlingen>
- Orioni, M. (2020). *Het meertalige kind* (1ste editie). SWP.
- Pulinx, R., Agirdag, O., & Van Avermaet, P. (2014). *Taal en onderwijs: percepties en praktijken in de klas*. In Clycq, N., Timmerman, C., Van Avermaet, P., & Wets, J (Red). *Oprit 14: Naar een schooltraject zonder snelheidsbeperkingen*. Gent, België: Academia Press.
- Prasad, G. (2014). Portraits of Plurilingualism in a French International School in Toronto: Exploring the Role of Visual Methods to Access Students' Representations of their Linguistically Diverse Identities. *Canadian Journal of Applied Linguistics*, 17(1), 51-77.
- Ramaut, G., Sieren, S., & Bultynck, K. (2013). *Evaluatieonderzoek van het project 'Thuis taal in onderwijs' (2009-2012): Eindrapport*. UGent-KU Leuven. Geraadpleegd op 28 december 2021, van http://docs.vlaamsparlement.be/docs/biblio/opendigibib/monografie/2014/032_thuis taal_ onderwijs.pdf

Rosiers, K., Van Lancker, I., & Delarue, S. (2017). Beyond the traditional scope of translanguaging comparing translanguaging practices in Belgium multilingual and monolingual classroom contexts. *Language & communication*, 61, 15-28. DOI: 10.1016/j.langcom.2017.11.003

Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Gent, Steunpunt Diversiteit en Leren, Departement Lerarenopleiding van de Hogeschool Gent, & Specifieke Lerarenopleiding van het PCVO Het Perspectief (z.j.). *Taaldiversiteit*. <https://diversiteitinactie.be/themas/taaldiversiteit>

Steunpunt Diversiteit & Leren (UGent) & Centrum voor Taal en Onderwijs (KULeuven) (2012). *Talensensibilisering in het kleuter- en lager onderwijs* [Brochure]. Geraadpleegd op 28 december 2021, van <https://meertaligheid.be/materiaal/talensensibilisering-in-het-kleuter-en-lager-onderwijs-tips-voor-de-klas-en-schoolpraktijk>

Steunpunt Diversiteit en Leren (UGent), & Centrum voor Taal en Onderwijs (KULeuven). (z.j.). *Metrotaal* [Website]. Geraadpleegd op 20 april 2022, van <https://metrotaal.be/index.php>

Steunpunt Diversiteit en Leren (UGent), & Onderwijscentrum Gent. *Meertaligheid* [Website]. Geraadpleegd op 20 april 2022, van www.meertaligheid.be.

Specifieke Lerarenopleiding Universiteit Gent, Steunpunt Diversiteit en Leren (UGent), Departement Lerarenopleiding Hogeschool Gent, & Specifieke lerarenopleiding PCVO Het Perspectief. (z.j.). *DIVA* [Website]. Geraadpleegd op 20 april 2022, van www.diversiteitinactie.be

Van Avermaet, P., Agirdag, O., Slembrouck, S., Struys, E., Van de Craen, P., Van Houtte, M., De Backer, F., Mertens, C., Van Biesen, L., & Van Hulle, E. (2016). *MARS: Meertaligheid Als Realiteit op School. Onderzoek in opdracht van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming*. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming Brussel. Geraadpleegd op 27 december 2021, van <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6366>

Van Avermaet, P., Van den Branden, K., & Heylen, L. (2010). *Goed gegokt? Reflecties op twintig jaar gelijke-onderwijskansenbeleid in Vlaanderen*. Antwerpen: Garant Uitgevers.

Van Biesen, L. & De Backer, F. (2016). *Taalpaspoorten: didactische tool en inspiratie voor een talenbeleid* [Powerpoint-slides]. Vrije Universiteit Brussel & Universiteit Gent. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?id=6411>

Van Gorp, K., Sercu, L., Van Avermaet, P., Devlieger, M., Frijns, C., & Sierens, S. (2011). *'t Is goe, juf, die spreekt mijn taal! Wetenschappelijk rapport over talensensibilisering in de Vlaamse onderwijscontext*. Brussel Vlaamse OnderwijsRaad (Vlor). Geraadpleegd op 3 januari 2022 van <https://lib.ugent.be/nl/catalog/pugo1:4302335>

Van Gorp, K., & Verheyen, S. (2018). Language awareness in action: Primary school students' language practices while performing a multilingual task. *Language awareness in multilingual classrooms in Europe: From theory to practice*, 109, 235-274. DOI: 10.1515/9781501501326-008

Vives Hogeschool Campus Torhout. (2019). *Didactische taalondersteuning van zaakvakleerkrachten met ex-OKAN-leerlingen in de klas* [Brochure]. Vives Hogeschool Campus Torhout. Geraadpleegd op 21 mei 2022, van <https://www.vives.be/sites/default/files/projecten/Onderzoek%20documenten/didactische-tool-voor-leerkrachten.pdf>

Vlaamse Overheid (z.j.). *De lat hoog voor talen* [Website]. Geraadpleegd op 20 april 2022, van <https://www.klascement.net/talen/>

Vlaamse Overheid. (2022, 20 januari). *Statistiek Vlaanderen: leerlingenkenmerken*. Vlaanderen. Geraadpleegd op 28 november 2021, van <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-voeding/leerlingenkenmerken>

Vlaamse Overheid. (2021). *Opgroeien: Vlaanderen en provincies: taal moeder - kind*. Vlaanderen. Geraadpleegd op 15 april 2022, van https://www.opgroeien.be/cijfers-en-publicaties/taal-en-nationaliteit/vlaanderen-en-provincies#Taal_moeder_kind

De poster en visualisatie van de brochure werden gerealiseerd met Canva (www.canva.com).